

A szenvedő szerkezet

(egyszerűsített)

♣ A szenvedő szerkezet a magyarban kevésbé gyakori, mint az angolban, és sokszor magyartalanul cseng. Lássunk néhány példát:

*A levél tegnap **lett** megírva.* = *The letter **was written**₃ yesterday.*

*Ez a szoba minden nap ki **van** takarítva.* = *This room **is cleaned**₃ every day.*

*A ház jövőre fel **lesz** építve.* = *The house **will be built**₃ next year.*

*Soha **nincs** időre elvégezve a munka.* = *The work **is never done**₃ on time.*

Az angolban hasonlóképpen fejezzük ki a szenvedőt. A „lett”, „van” és „lesz” az angolban a létige, a „va/ve” végű igealak pedig az ige 3. alakja. Mind a magyar, mind az angol mondatban **az igeidőt a létige megfelelő formájával fejeztük ki.**

♣ Tehát mondhatjuk, hogy a szenvedő szerkezetet úgy ismerjük fel, hogy az állítmány utolsó igeje 3. alak, előtte pedig a létige valamelyik formája van (am, is, are, was, were, be, being, been). Vagy egyetlen harmadik alak is lehet szenvedő jelentésű, lásd lejjebb.

♣ Az angolban a szenvedő sokkal gyakoribb, mint a magyarban.

♣ Az angolban tehát a szenvedő szerkezetben szerepel a létige megfelelő formája (a megfelelő igeidőben), utána pedig a főige 3. alakja. Lássunk néhány példát (a magyar mondatokat már magyarosan írtam):

Az ajtót minden évben lefestik. = *The door **is painted**₃ every year.*

Az ajtót tavaly lefestették. = *The door **was painted**₃ last year.*

Az autót jövő héten meg fogják javítani. = *My car **will be repaired**₃ next week.*

Az autót meg lehet javítani. = *The car **can be repaired**₃.*

Az autót meg kell javítani. = *The car **must be repaired**₃.*

Az autót meg kéne javítani. = *The car **should be repaired**₃.*

Az autót megjavították (nem mondom meg mikor). = *My car **has been repaired**₃.*

Amikorra megérkeztünk, a szobát már kitakarították. = *By the time we arrived, the room **had been cleaned**₃.*

A szobát ki kellett volna takarítani. = *The room **should have been cleaned**₃.*

A szobát lehet, hogy kitakarították. = *The room **may/might have been cleaned**₃.*

A szobát ki lehetett volna takarítani. = *The room **could have been cleaned**₃.*

A házunk előtt épp javítják az utat. = *The road **is being repaired**₃ in front of our house.*

Amikor hazaértem, a házunk előtt épp javították az utat. = *When I arrived home, the road **was being repaired**₃ in front of our house.*

Fontos!

♣♣ A vonatkozó mellékmondatokban a vonatkozó névmás + létige kombinációt rendszerint ki lehet hagyni (*which is, that was, who is, who were, that are* stb.).

Példák:

*I've read the book **that was bought** by Laci last week.* → *I've read the book **bought** by Laci last week.*

Elokvastam a könyvet, amit Laci vett múlt héten. → *Elokvastam a Laci által múlt héten **vett** könyvet.*

The house **which was built** last year was sold to an American businessman. → The house **built** last year was sold to an American businessman.

A házat, amelyet tavaly építettek, eladták egy amerikai üzletembernek. → A tavaly **épített** házat eladták egy amerikai üzletembernek.

The bicycle **that was stolen** yesterday was Ann's. → The bicycle **stolen** yesterday was Ann's. A kerékpár, amit tegnap elloptak, Annáé volt. → A tegnap **ellopott** kerékpár Annáé volt.

Látható, hogy a zölddel jelölt szenvedő szerkezetekből ki lehet hagyni a névmást és a létigét, így **csak egy harmadik alak marad!** A megmaradt harmadik alak nyelvtanilag nem szenvedő szerkezet (hanem **befejezett – t/t végű – melléknévi igenév**), **de ugyanúgy szenvedő jelenségű!**

♣ Csak tárgyias ige lehet szenvedő szerkezetben!!!

A Longman szótárban (www.ldoceonline.com), a tanulók számára legáttekinthetőbb, legbarátságosabb szótárban a tárgyias igéket úgy jelölik, hogy **[transitive]**, a nem tárgyias igéket úgy, hogy **[intransitive]**.

♣ Ha valami magától történt, az nem lehet szenvedő szerkezetben!!! Példa:

A layer formed₂ on the surface of the metal. = Egy réteg alakult ki a fém felszínén.

Magától alakult ki, tehát a mondat nem lehet szenvedő szerkezet.

A layer was formed₃ on the surface of the metal. = Egy réteg lett kialakítva ki a fém felszínén.

Ha valami „ki lett alakítva”, azt bizony valaki kialakította, nem magától alakult ki! Lehet, hogy itt nem mondjuk meg, ki csinálta, de **semmiképpen sem magától történt!**

♣ Sok szenvedő mondatot ki lehetne fejezni cselekvő szerkezettel is, illetve sokszor át lehetne alakítani a cselekvő mondatot szenvedőbe és vissza, de ezekkel nem foglalkozunk, mert a Magyarországon gyakoribb nyelvvizsgákon ilyen feladat nincs. Azért néhány példa: *Somebody stole the book.* ↔ *The book was stolen.*

Somebody will eat this hamburger. ↔ *This hamburger will be eaten.*

Somebody regularly cleans this house. ↔ *This house is regularly cleaned.*

Láthatjuk, hogy a cselekvő mondat tárgya a szenvedő mondat alánya.

♣ Azonban a cselekvő mondatból nemcsak a tárgy, hanem a részeshatározó is előremehet alanyak a szenvedő mondatban. A kétfajta szenvedő nagyjából ugyanazt jelenti.

Cselekvő

Szenvedő

Somebody sent me an email.

1. *An email was sent to me.*

2. *I was sent an email.*

Somebody gave me a beautiful apple.

1. *A beautiful apple was given to me.*

2. *I was given a beautiful apple.*

A leggyakoribb igék, amelyeket ilyen szerkezetben szoktunk használni: *give, send, show, lend, pay, promise, refuse, tell, offer*

Vannak olyan esetek, amikor csak a második fajta „fura” szenvedőt használhatjuk, például itt (ez elég gyakori):

Yesterday I was told that the boss will not work tomorrow. = *Tegnap mondták nekem, hogy a főnök holnap nem fog dolgozni.*

♣ Van egy másik eset is, amikor kétféleképpen fejezhetjük ki a szenvedőt. **Sajnos, itt a második fajta szenvedő sokkal gyakoribb**, annak ellenére hogy ez nekünk, magyaroknak bonyolultabb. Figyeld meg, hogy a második fajtában minden mondatban az állítmány után **mindig to+ige következik!**

Cselekvő

People say Bill is very rich.

Jelentés: Azt mondják, Bill nagyon gazdag. (Most mondják, és most gazdag. – a két dolog egyidőben van, ilyenkor az állítmány után **to+ige** van a második fajta szenvedőben.)

Many years ago people believed that the earth was flat.

Jelentés: Sok évvel ezelőtt az emberek azt hitték, hogy a föld lapos. (Régen hitték, hogy lapos. – a két dolog egyidőben van, ilyenkor az állítmány után **to+ige** van a második fajta szenvedőben.)

People think that Joe won the lottery.

Jelentés: Az emberek úgy gondolják, hogy Joe nyert a lottón. (Most gondolják azt, hogy **KORÁBBAN** nyert. – Ilyenkor az állítmány után **to+have+ige 3. alakja** van a második fajta szenvedőben.)

People thought Jack had robbed the bank.

Jelentés: Az emberek úgy gondolták, Jack rabolta ki a bankot. (Régebben gondolták azt, hogy **KORÁBBAN** rabolta ki a bankot. – Ilyenkor az állítmány után **to+have+ige 3. alakja** van a második fajta szenvedőben.)

Jelentés

♣ A szenvedő szerkezet első jelentése

A szenvedő szerkezet használatának egyik oka, hogy nem mondjuk meg, hogy ki vagy mi végzi a cselekvést. Miért nem? Mert nem tudjuk pontosan, el kívánjuk titkolni, vagy nem érdekes.

The bridge was built last year. (Ki építette? Biztosan munkások)

Jack's car was stolen yesterday. (Nem tudjuk, ki lopta el.)

A mistake has been made. (Ki követte el a hibát? Nem akarjuk megmondani – tehát valószínűleg én ☺)

♣ A szenvedő szerkezet második jelentése

Igazából a szenvedő szerkezet végére oda lehet tenni az „elkövetőt” a „by” szó után.

Példák:

A bankot kirabolták. = *The bank has been robbed.* (itt nincs „elkövető”)

A bankot Joe rabolta ki. = *The bank was robbed by Joe.* (itt van „elkövető”)

Ebben az esetben nyilvánvalóan nem érvényes a szenvedő első jelentése, hogy „el akarjuk titkolni az elkövetőt”, mert beletettük a mondat végére. Ilyenkor a szenvedő mondatban minden benne van, ami a cselekvőben. Nézzük őket egymás mellett:

Joe robbed the bank. ↔ *The bank was robbed by Joe.*

Mi a nagy különbség a cselekvő és a szenvedő mondat között? Hát a SZÓREND. Az angolban elég szigorú a szórend (a magyartól eltérően), tehát nem nagyon lehet „csak úgy” megváltoztatni a mondat szórendjét. A szenvedő szerkezet, azonban egy nyelvtanilag helyes lehetőséget biztosít arra, hogy megváltoztassuk a szórendet. De miért akarnánk ilyet tenni? Hát ennek több oka lehet, de ez túl messzire vezetne, ezért most csak egyetlen okot mondok: Az angol mondat vége rendszerint hangsúlyos. Amit ki szeretnénk hangsúlyozni, azt tehát megpróbáljuk a mondat végére tenni. Lássuk:

Joe robbed the bank. = *Joe kirabolta a bankot.*

Itt az hangsúlyos, hogy mit csinált: kirabolta a bankot. Ez van az angol mondat végén.

The bank was robbed by Joe. = *A bankot Joe rabolta ki.*

It az hangsúlyos, hogy ki rabolta ki a bankot. Joe, és nem más. A magyarban egyszerűen megoldottuk a hangsúlyozást, hipp-hopp megváltoztattuk a szórendet és kész. Hát az angolban ilyen szabadon nem varázsolhatunk a szórenddel, mert az majdnem mindig ugyanaz kell legyen. Ezért van szükségünk a szenvedőre, hogy „legálisan” megváltoztathassuk a szórendet! ☺.

♣ A szenvedő szerkezet a magyarban

A szenvedő szerkezet helyes a magyarban is, de korlátozottabban, mint az angolban. A magyarban a hivatalos írott nyelvben stilisztikailag akkor fogadható el, amikor állapotot jelöl, nem cselekvést vagy történést. A köznyelvben használható olyankor is, amikor cselekvést jelent, de akkor elfogadhatóbb, amikor ennek eredményességét hangsúlyozza.

A bolt hatkor be volt zárva. (Hatkor már zárt állapotban volt, ez helyes)

A bolt hatkor be lett zárva. („Valaki hatkor bezárta”, ez befejezett cselekvésre utal, a hivatalos írott nyelvben így ne használjuk, de a köznyelvben elmegy.)

A szoba ki van takarítva. (A szoba „tisztá állapotban van”, így helyes.)

A szoba minden nap ki van takarítva. (A szobát valaki minden nap kitakarítja – ez is befejezett cselekvésre utal, a hivatalos írott nyelvben így ne használjuk, de a köznyelvben nem gond.)

A kerítés folyamatosan rongálva van. („Valaki(k) folyamatosan rongálja/ják a kerítést.” Ez cselekvés, és nem befejezett, nem az eredményt hangsúlyozza – ez már a köznyelvben is randa, hibás stílus)

További helyes példák (a szenvedő szerkezet állapotra utal):

Gábor Áron rézagyúja fel van virágozva.

Ki van rúgva!

Maga meg le van ...

A magyarban a hivatalos/műszaki/tudományos nyelvben a szenvedő sok esetben helytelen, vannak azonban olyan szerkezetek, amelyek helyesek, és segítségükkel ugyanúgy el lehet rejteni azt, aki a cselekvést végezte. Ezt a jelenséget „burkolt szenvedőnek” nevezem.

Példa:

Cselekvő szerkezet:

Megoldottuk a problémát

Szenvedő szerkezet:

A probléma meg lett oldva:

„Burkolt szenvedő”:

A probléma megoldásra került.

Hogyan fordíthatjuk a szenvedő szerkezetet szépen magyarra?

Az angol mondat: *The bridge has been built.*

A lehetséges szép magyar fordítások:

A híd felépült.

A hidat felépítették.

Példák szenvedő „javítására”:

Ez a levél tegnap lett megírva. → *Ezt a levelet tegnap írták meg.*

Ez a szoba minden nap ki van takarítva. → *Ezt a szobát minden nap kitakarítják.*

A ház jövőre fel lesz építve. → *A házat jövőre felépítik/fel fogják építeni.*